

T E R N . B
E R N
T E R N
E R N
M O
M O
A R
B A
K B
O

B

SVENSKA FÖRLÄGGAREFÖRENINGEN

c/o A house Katarinahuset

Stadsgården 6

116 45 STOCKHOLM

info@forlaggare.se

www.forlaggare.se

INNEHÅLL

5	Förord
7	Inledning
9	Resultat
29	Metod
31	Referenser

Förord

HUR LÄSER SVENSKARNA? Vad läser de, hur ofta läser de, och vad tycker de om sitt läsande? För oss i bokbranschen är det såklart av högsta vikt att veta hur läsningen i landet ser ut. Men det har tidigare saknats detaljerade och fördjupande studier som fokuserar på just litteratur och bokläsning.

För att kartlägga svenskarnas läsvanor lanserar vi i Svenska Förläggareföreningen nu Bokbarometern, vår årligt återkommande enkätundersökning. Vi ser fram emot att följa utvecklingen under lång tid framöver, så att vi i framtiden kan se de långa linjerna över läspraktiker och läsartityper. Men det är redan nu spännande att gräva ner sig i siffrorna. Mycket känner vi igen, annat överraskar.

Deltagarna har besvarat frågor om allt ifrån läsfrekvens och favoritgenrer till AI-böcker och högläsning. Datamaterialet är stort och går att skära på en mängd sätt. Allt redovisas inte i den här första rapporten, där vi valt att ge en orienterande bild över läget för läsningen i stort.

Vi vill också varmt tacka våra samarbetspartners: Karl Berglund och Ann Steiner från avdelningen för litteratursociologi vid Uppsala universitet, och Kantar Media. Karl Berglund och Ann Steiner har, som oberoende forskare, analyserat all enkätdata och skrivit den här rapporten. Kantar Media har hjälpt oss utforma enkäten, och genomfört undersökningen inom ramen för sin Sifopanel.

Stockholm april 2025

RICHARD HEROLD, ORDFÖRANDE

MIKAELA ZABRODSKY, VD

Inledning

Karl Berglund och Ann Steiner

BÖCKER OCH BOKLÄSNING har under de senaste åren debatterats flitigt, inte minst på grund av den digitalisering som sveper genom samhället. Samtidigt saknas det fördjupad kunskap om svenskarnas läsvanor. Vissa longitudinella uppgifter finns i Nordicoms *Mediebarometern* och SOM-institutets *Svenska vanor*, men det är breda och generella undersökningar av vanor kring medier, vilket gör att avsnitten om böcker och läsning inte innehåller tillräckligt detaljerad information för att kunna säga något mer specifikt.

Behovet av utökad kunskap om svenskarnas läsvanor och attityder till böcker och läsning är det huvudsakliga skälet till denna Bokbarometer. Tillsammans med Svenska Förläggareföreningen har vi genomfört en läsarundersökning, där vi till ett urval respondenter representativt för Sveriges befolkning ställde en rad frågor kopplade till böcker och bokläsning.

I den här rapporten sammanfattar vi några av de viktigaste resultaten från undersökningen och diskuterar dem kortfattat. Den innehåller fem sektioner, där de tre första rör *praktiker* kopplade till böcker och bokläsning (format, genrer, källor) och de två sista *attityder* till böcker och bokläsning (läsning som identitet, skäl till att läsa/inte läsa). Genomgående relateras resultaten till betydelsefulla demografiska strukturer. Särskilt kön och ålder är två nyckelvariabler som på grupp-nivå spelar stor roll för såväl läspraktiker som attityder till bokläsning.

Resultat

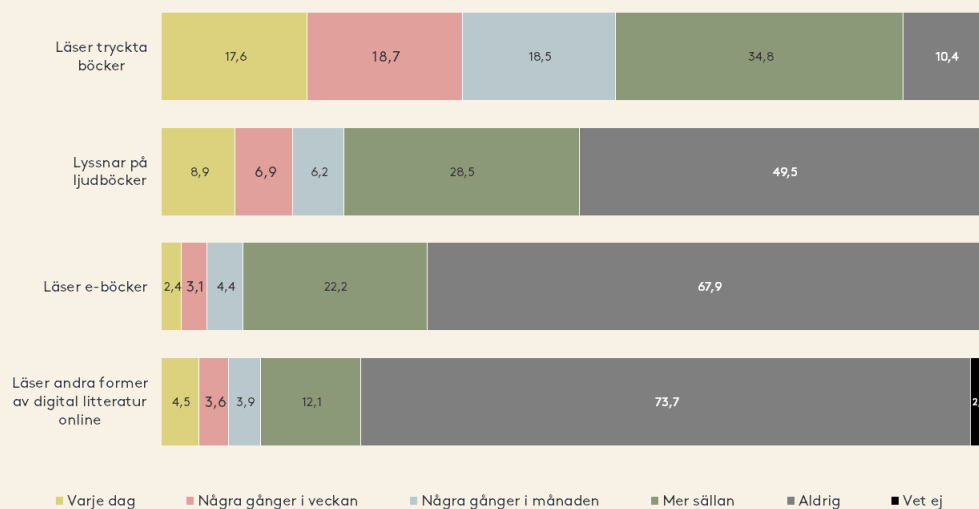
NÄRMARE en tredjedel av de tillfrågade (30 procent) läser eller lyssnar på böcker varje dag, en majoritet minst några gånger i veckan (53 procent) och mer än två tredjedelar minst några gånger i månaden (70 procent). För de flesta människor i Sverige är alltså böcker, bokläsning och ljudbokslyssnande en naturlig del av vardagen och en central del av deras kulturkonsumtion. Det framstår som viktigt att lyfta fram när det ofta talas om bokens och litteraturens minskade betydelse eller en pågående läskris.

I VILKET FORMAT ÄR DET VANLIGT ATT LÄSA?

Den tryckta boken är det klart vanligaste formatet för bokläsning. Över en tredjedel av de tillfrågade (36 procent) anger att de läser tryckta böcker några gånger i veckan eller oftare. Motsvarande siffror för ljudböcker (16 procent), e-böcker (5,5 procent) och andra former av litteratur på internet (8 procent) är alla klart lägre. Omvänt är det få som aldrig läser tryckta böcker (10 procent), medan övriga format endast läses av hälften eller en minoritet av de tillfrågade (se diagram 1).¹

¹ Det är viktigt att ha i åtanke att läsvanor i olika format skiljer sig avse-

Diagram 1. "Hur ofta gör du följande?" Andel i procent

Resultaten ligger i linje med tidigare medieundersökningar och visar att den tryckta boken står stadigt som det primära formatet för bokläsning i Sverige.² I rapporteringen kring den strömmade ljudbokens

vårt mellan olika länder. Det gäller ljudbokens stora betydelse i Sverige likaväl som e-bokens genomslag i Storbritannien och USA (jfr Dietz 2025).

² Se Mediebarometern 2023 (2024), s. 76; Svenska trender 1986–2024 (2025), s. 24; jfr även Svedjedal 2020, s. 40. För att förklara den relativt höga andelen läsare av digital litteratur på internet, som alltså 8 procent av respondenterna anger att de läser minst några gånger i veckan, behövs en förklarande kommentar, som också väcker fler frågor. Det är något överraskande att andelen är klart högre än de som anger att de läser e-böcker ofta (5,5 procent). I tidigare studier över läsvanor finns ingen motsvarande kategori, vilket gör att det inte finns några jämförelsepunkter. Frågan som ställdes i enkäten var: "Hur ofta gör du följande? Läser andra former av digital litteratur på internet (t.ex. via AO3, Wattpad eller liknande plattformar)". Samtidigt indikerar svaren, särskilt när de bryts ner på kön och åldersgrupper, att det inte bara är den typ av grupper för läsande och skrivande som finns på webbplattformar som AO3 (Archive Of Our Own, fanfiction) och Wattpad (nyskrivna verk av blandad karaktär, främst på engelska, innehåller över 500 miljoner publicerade verk) och andra som liknar dem som explicit nämns som enkäten träffar. AO3 och Wattpad är bägge plattformar med en väldigt stark överrepresentation av unga kvinnor. Flera undersökningar pekar på en mycket stark dominans av kvinnor (med över 80 %) och unga vuxna, där över 90 % av Wattpadanvändarna är under 35 år, och där AO3 har en medelålder på ca 25 år (Fuller & Rehberg Sedo 2023; Pianzola 2025,

stora genomsnitt under de senaste tio åren kan det ibland framstå som att det är vanligare att lyssna på ljudböcker än att läsa tryckta böcker, men det stämmer inte. Anledningen till denna uppfattning kan vara att Bokförsäljningsstatistiken rapporterar långt fler genomströmningar av ljud- och e-böcker än sålda exemplar av tryckta böcker. Siffrorna för år 2023 var exempelvis 45,7 miljoner genomströmningar jämfört med 23 miljoner sålda exemplar.³ De stora skillnaderna mellan de övergripande läsmönstren i Bokbarometern och bokförsäljningssiffrorna beror på flera saker. Dels att de som lyssnar på ljudböcker spenderar mer tid per dag i genomsnitt med mediet än de som läser böcker i andra format.⁴ Dels att Bokförsäljningsstatistiken inte täcker hela marknaden.⁵ Dels – och viktigast – att bokförsäljningen endast utgör en del av vad människor faktiskt läser. Vid sidan av köpta nya böcker läses böcker man redan äger, lånade böcker via bibliotek eller vänner och bekanta, antikvariskt köpta böcker, böcker på digitala publiceringsplattformar, med mera. Eftersom siffrorna för bokströmning avser faktisk konsumtion i tid medan siffrorna för tryckta böcker avser bokköp, mäter de olika saker och relaterar till läsning/lyssning på olika sätt.

En återkommande debatt som har följt ljudbokens framväxt har gällt huruvida ljudbokslyssningen ersätter läsning av tryckta böcker eller om denna snarare leder till att människor läser och lyssnar i mer än ett format. Svaren i den här undersökningen tyder på att det ligger en viss sanning i båda påståendena. Ungefär hälften (49 procent) av de som anger att de lyssnar på ljudböcker minst några gånger i veckan läser sällan eller aldrig tryckta böcker. Omvänt anger fyra femtedelar s. 82–83, 100–101). Bland respondenterna som anger att de läser digital litteratur på internet minst några gånger i veckan är emellertid män något överrepresenterade och det finns också många personer i den äldsta ålderskategorin. Det spretiga resultatet indikerar att begreppet ”digital litteratur” öppnar för många olika tolkningar och det bör inte dras för stora slutsatser utifrån resultatet.

³ Bokförsäljningsstatistiken 2024 (2025), s. 8.

⁴ Skillnaden i genomsnittlig läsartid en vanlig dag bland läsare/lyssnare år 2023 var nästan 50 % mellan tryckt bok (51 minuter) och ljudbok (74 minuter) (Mediebarometern 2023 (2024), s. 80–81).

⁵ Enligt statistikens egen uppskattning täcker den ”över 80 procent av all allmänlitteratur som säljs till slutkonsument i Sverige” (Bokförsäljningsstatistiken 2024 (2025), s. 6).

(80 procent) av de som läser tryckta böcker att de sällan eller aldrig lyssnar på ljudböcker. Endast en mindre andel läser både tryckta böcker och lyssnar på ljudböcker på veckobasis (5 procent), medan något fler gör det några gånger i månaden (12 procent).

Kort sagt: De som läser tryckta böcker på regelbunden basis och de som lyssnar på ljudböcker på regelbunden basis överlappar i viss grad, men det rör sig också om två olika läsargrupper. På frågan om anledningarna till att respondenterna inte läser tryckta böcker eller e-böcker i högre utsträckning angav 13 procent att de lyssnar på ljudböcker istället. Detta indikerar att det finns en viss kannibaliseringseffekt mellan formaten, men att den inte är avgörande och att det finns större konkurrenter i andra medier (se vidare avsnittet ”Att läsa och inte läsa” nedan).

DEMOGRAFISKA MÖNSTER

Att kvinnor läser mer än män är vedertagen kunskap och ett förhållande som har varit stabilt under lång tid.⁶ Detta syns tydligt även i den här undersökningen. Av kvinnorna anger 44 procent att de läser tryckta böcker några gånger i veckan eller oftare, vilket kan jämföras med 29 procent för männen. För ljudböcker är motsvarande siffror 21 procent (kvinnor) respektive 11 procent (män), en nästan dubbelt så stor andel. Omvänt är det få kvinnor som aldrig läser tryckta böcker (4 procent), vilket är fyra gånger vanligare bland män (17 procent). Läsning i allmänhet och särskilt ljudbokslyssning är praktiker tydligt dominerade av kvinnor.

På motsvarande sätt bekräftar undersökningen andra stabila demografiska mönster för läsning, som att högutbildade läser mer än lågutbildade och att människor i storstadsregioner läser mer än personer som bor i mindre städer eller orter (vilket också är två variabler som hänger samman).

En fjärde parameter som har betydelse för läsvanor är ålder. För tryckta böcker är den äldsta åldersgruppen (65–84 år) starkt överrepresenterad bland de frekventa läsarna – 28 procent angav att de läser tryckta böcker varje dag och 49 procent att de gör det minst några gånger i veckan. Övriga åldersgrupper ligger förhållandevis nära

⁶ Se t.ex. Svedjedal 2020, s. 28.

genomsnittet. När det gäller ljudböcker ligger den äldsta åldersgruppen under genomsnittet för dem som lyssnar några gånger i veckan (3 procent) eller några i månaden (3 procent). Samtidigt är andelen av den äldsta åldersgruppen som lyssnar varje dag högre än genomsnittet (9 procent). Utfallet kan tolkas som att det finns många inbitna ljudbokslyssnare i den äldsta åldersgruppen, men att övriga lyssnar i liten grad. Det kan också förklaras av att en del i denna grupp kan ha fått synnedsättningar med åldern (i textkommentarer från respondenter finns flera sådana anmärkningar). Övriga åldersgrupper ligger alla strax över genomsnittet för frekvent ljudbokslyssning, även om de som lyssnar varje dag är klart lägre i den yngsta åldersgruppen (18–29 år, 5,5 procent).

Det kan ses som självklart att den som är äldre och kanske har gått i pension har mer tid att läsa och därför läser i högre utsträckning än den som är ung eller mitt i livet och har många andra aktiviteter. En historisk tillbakablick visar dock att detta är ett förhållandevis nytt mönster. Äldre undersökningar av svenska läsvanor från 1980- och 1990-talen visar att 15–24-åringar var den åldersgrupp som, med barn undantagna, läste mest medan den äldsta åldersgruppen (65–79 år) var den som läste klart minst.⁷ Enligt Mediebarometern läste alla åldersgrupper ungefär lika mycket år 2005, vilket var den tidpunkt då det nuvarande mönstret började framträda.⁸

Vad som syns i det långa perspektivet är alltså att bokläsning har gått från något som varit starkt förknippat med ungdomsåren och det tidiga vuxenlivet, inte minst därför att man studerade och därmed läste mycket, till att istället bli en aktivitet som är mest utbredd på ålderns höst, när man har tid att läsa. Delvis har det att göra med den kraftiga ökningen av studenter i högre utbildning under 1960-talet. Den generationen är nu över 65 och har högre utbildningsnivå, mer fritid och bättre ekonomi än motsvarande åldersgrupp hade tidigare. Delvis har det att göra med dagens mediasituation, som framför allt präglar unga vuxnas medievanor i dag (se vidare avsnittet ”Att läsa och inte läsa”).

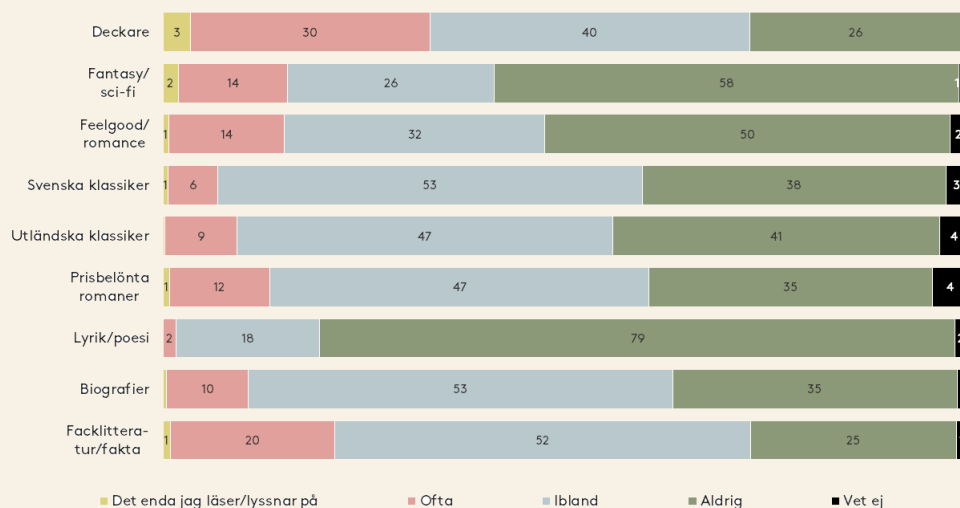
⁷ *Kulturbarometern i detalj* (1997), s. 20.

⁸ *Nordicom-Sveriges Mediebarometer 2018* (2019).

LÄSNING AV OLIKA GENRER OCH TYPER AV BÖCKER

I Bokbarometern ställdes frågor kring hur ofta respondenterna läser böcker i olika genrer, på en betydligt mer finfördelad nivå än uppdelningen i skönlitteratur och facklitteratur som finns i exempelvis Mediebarometern. Resultaten går att jämföra med information från Bokförsäljningsstatistiken men det finns information kring läsning och genre som inte finns i några andra källor.

Diagram 2. "Hur ofta läser/lyssnar du på följande genrer/typer av böcker?" Andel i procent

Ett väntat utfall är att deckare/spänningslitteratur är den enskilt mest populära genren. Av respondenterna angav drygt 3 procent att det är den enda genre de läser och ytterligare en knapp tredjedel (30 procent) att de läser böcker i genren ofta. Sammantaget angav närmare tre fjärdedelar (73 procent) av de tillfrågade att de läser deckare åtminstone ibland (se diagram 2). Att svenskar är ett deckarläsande folk är förstås ingen nyhet, men det är värt att påminna om att det stora deckarintresset sticker ut i jämförelse med flera andra länder.⁹

Vid sidan av deckare/spänningslitteratur är fantasy/science fiction

⁹ Se t.ex. Berglund 2022 som jämför andelen deckare på bästsäljarlistor i nio olika länder; jfr även Porter et al. 2023 som kallar romance för världens största genre.

och feelgood/romance de mest lästa skönlitterära genrerna, och de är ungefär jämnstora: omkring 15 procent av respondenterna angav att de ofta eller bara läser böcker i någon av dessa genrer. Även facklitteratur, biografier och prisbelönda romaner är något relativt många läser ofta, medan klassiker istället främst är något respondenterna angav att de läser ibland. Lyrik är den klart minsta kategorin av de Bokbarometern frågade om och den framstår som en smal nisch: endast 1,6 procent svarade att de läste lyrik ofta, medan närmare fyra femtedelar (79 procent) angav att de aldrig läser lyrik (se diagram 2).

DEMOGRAFISKA MÖNSTER

Om resultaten bryts ner på olika demografiska variabler framträder flera tydliga mönster bland de läsare som föredrar specifika genrer. Kvinnor är mycket starkt överrepresenterade bland dem som ofta eller endast läser eller lyssnar på feelgood eller romance, men de är också överrepresenterade av frekventa läsare av både deckare/spänningslitteratur och kvalitetslitteratur.¹⁰ Omvänt läser eller lyssnar fler män ofta eller endast på fantasy/science fiction och facklitteratur (vilket här inkluderar även biografier) (se tabell 1). Resultaten är på många sätt de förväntade. Att det främst är kvinnor som föredrar feelgood och romance är välkänt liksom mäns intresse för facklitteratur och fantasy/science fiction.¹¹ Mest anmärkningsvärt är nog att läsningen av deckare och spänningslitteratur domineras av kvinnor. Resultatet cementerar bilden av att den svenska deckargenren på några decennier har gått från att vara en manligt kodad genre till en kvinnligt kodad vad gäller såväl framgångsrika författare, huvudpersoner som läsare.¹²

Vad gäller ålder syns ännu mer markanta mönster. Allra starkast snedvridning har fantasy/science fiction. Det är en av de största gen-

¹⁰ Begreppet *kvalitetslitteratur* ska förstås i sociologisk mening och handlar om vad som tillmäts hög prestige i det litterära fältet. Det är alltså inte en värdering av litterär kvalitet. För en vidare diskussion om begreppet kvalitetslitteratur, se Määttä, Steiner & Berglund 2022, s. 7–10.

¹¹ Se t.ex. Thelwall 2017.

¹² Jfr Berglund 2017.

Tabell 1. Läsare som ofta eller bara läser böcker i specifika genrer. Andel i procent per kön, åldersgrupp och högsta utbildningsnivå

	Totalt	Kön		Åldersgrupp				Högsta utbildningsnivå	
		Man	Kvinna	18-29	30-49	50-64	65-84	Gymnasium eller motsvarande	Universitets-/högskoleutbildning
Deckare/spänningslitteratur	33,1	27,4	38,6	19,4	29,8	39,4	41,2	33,5	32,0
Fantasy/science fiction	15,5	17,8	13,3	28,6	23,1	7,8	3,2	11,3	17,5
Feelgood/romance	15,0	3,9	25,9	22,5	13,6	12,0	14,6	17,2	12,9
Kvalitetslitteratur*	22,6	15,4	29,5	35,3	22,2	16,6	20,8	17,3	25,0
Facklitteratur**	27,9	29,9	26,1	29,5	28,8	26,2	28,1	24,3	30,5

*1 Kvalitetslitteratur har här räknats in kategorierna "Svenska klassiker", "Utländska klassiker", "Prisbelönta romaner" och "Lyrik/poesi".

**1 Facklitteratur har här räknats in kategorierna "Biografier" och "Facklitteratur/faktaböcker (ej biografier)".

terna bland unga vuxna (29 procent läser sådan litteratur ofta eller enbart) och den är även populär bland 30–49-åringar (23 procent), medan det tvärtom är väldigt få över 50 år som läser fantasy/science fiction på regelbunden basis. Även feelgood/romance och kvalitetslitteratur har ett liknande mönster, men mindre signifikant. Den stora och kommersiellt betydelsefulla deckargenren har tvärtom sina primära läsargrupper i de äldre ålderssegmenten. Bland respondenterna över 50 år är det ungefär dubbelt så vanligt att läsa eller lyssna på deckare och spänningslitteratur på regelbunden basis som det är hos de unga vuxna. Facklitteraturen är den enda kategori av litteratur som inte uppvisar några tydliga åldersmönster, men det skulle kunna finnas underliggande skillnader i om man läser facklitteratur för studier eller för nöje som Bokbarometern missar (se tabell 1).

Resultaten är klart intressanta – kanske inte i första hand för att de är oväntade utan för att de är så tydliga. Sammantaget tecknar de bilden av att olika generationer föredrar olika typer av skönlitteratur, och då inte bara på titel- eller författarnivå utan vad gäller de breda genredragen. Hårdraget kan man säga att yngre gillar fantasy/science fiction, romance/feelgood och kvalitetslitteratur, medan de äldre primärt gillar deckare och spänningslitteratur. Även om fantasy och science fiction har varit populärt tidigare visar utfallet att dessa genrer idag utgör en helt central del av samtidslitteraturen för de två yngre generationerna, men inte alls gör det för dem över 50 år. Det stora intresset för feelgood/romance bland unga kan nog åtminstone delvis förklaras med Booktok och liknande sociala medier, där olika varianter av romance – inte minst kombinationen romantasy – har en framträdande roll.¹³ Omvänt visar det hur den så populära svenska deckargenren verkar ha svårare att locka yngre läsare samtidigt som

¹³ Haglund 2024.

den har en stabil och dominant roll bland de äldre.

Hur läsmönstren för olika genrer kommer att se ut och förändras framöver är vanskligt att sia om, och det beror förstås också på hur genrerna som sådana förändras. En inte orimlig gissning är att fantasy och science fiction kommer att fortsätta att krypa upp i åldrarna i takt med sina läsare. Huruvida deckarnas popularitet i linje med samma resonemang kommer att avta är kanske inte lika självklart, men genrens innehåll och karaktär kan däremot förändras med nya generationer, liknande såsom exempelvis mysdeckare har utvecklats (där feelgood och pusseldeckare möts).

Det ska dock noteras att flera av de genrer vi här har buntat samman i övergripande kategorier drar åt olika håll. De som läser fantasy och de som läser science fiction är inte nödvändigtvis identiska grupper. Detsamma gäller i än högre grad feelgood och romance, där yngre sannolikt är mer intresserade av romance och äldre mer av feelgood. Men detta ger Bokbarometern inga svar på. Inte heller vet vi hur genreblandningar som exempelvis romantasy har uppfattats och kategoriserats av respondenterna. Dessa reservationer är viktiga att ha i åtanke i alla tolkningar av resultaten.

Vad gäller utbildning är mönstren på genrenivå mindre framträdande. Respondenter med någon form av högskoleutbildning angav att de ofta läser eller lyssnar på fantasy/science fiction, kvalitetslitteratur och facklitteratur. Deckargenren är ganska jämnt populär sett till utbildningsnivå medan det är klart mer vanligt att respondenter som saknar högre utbildning ofta eller endast läser eller lyssnar på feelgood och romance (se tabell 1). Utfallet är delvis förväntat – personer med lägre utbildning läser mer sällan och då blir det i högre grad populärlitteratur. Litteratur med hög prestige i det litterära fältet – prisbelönta romaner, lyrik, olika typer av klassiker – läses i högre grad av personer med högskoleutbildning. Samtidigt ska mönstret inte överdrivas. Generellt gäller att den som läser mycket ofta läser böcker av många olika kategorier och genrer.

BÖCKERS VÄG TILL LÄSARE

Hur människor får sina tips på läsning och hur de konkret skaffar böcker säger en hel del om olika typer av spridnings- och synlighets-system för litteratur. Utbudet i olika kanaler och sammanhang skiljer

sig kraftigt åt, vad gäller såväl utbud som vad som lyfts fram – liksom skälen till detta. I vissa digitala plattformar framstår utbudet som närmast oändligt, medan det i andra sammanhang är noggrant kurerat. Personliga sociala nätverk för litteraturspridning fungerar distinkt annorlunda än kommersiella aktörer, som i sin tur är helt olikartade från biblioteken. Bokströmningstjänster erbjuder personaliserade boktips som påverkas av din och andras strömningshistorik, medan en fysisk bokhandel ser likadan ut för varje människa som går in i den samtidigt som man kan uppleva den olika lätt eller svår att orientera sig i.

På frågan om hur respondenterna huvudsakligen fick tag på sina böcker fanns möjlighet att ge flera svar, och det var påtagligt att många använder olika kanaler för att skaffa böcker. De vanligaste sätten är via bokhandeln (41 procent), internetbokhandeln (39 procent) och biblioteken (35 procent), samtliga kanaler som sannolikt främst avser tryckta böcker. På fjärde plats befann hamnar familj och vänner (28 procent) och på femte plats bokströmningstjänster (24 procent) (se diagram 3).

På den närliggande frågan varifrån man får sina bokrekommendationer är ”vänner och bekanta” det i särklass vanligaste svaret – mer än hälften av respondenterna (56 procent) angav detta som den viktigaste källan för att välja vilka böcker man ska läsa eller lyssna på. Andra centrala källor till bokrekommendationer var recensioner och kulturjournalistik (31 procent), bokhandel (30 procent), bibliotek (26 procent) och sociala medier (22 procent) (se diagram 4).

Att vänner och bekanta är den enskild klart viktigaste faktorn för vilka böcker människor väljer att läsa är inte ett oväntat utfall, men det är värt att påminna om att informella kanaler och privata sociala nätverk kring böcker och litteratur är helt avgörande för hur läskulturer formas och omformas. Inom bokbranschen brukar detta fenomen ibland kallas *word-of-mouth*, som ett sätt att försöka ringa in dessa svårgripbara och undflyende strukturer för bokförmedling.

Att recensioner och kulturjournalistik är den näst viktigaste källan – viktigare än såväl bokhandel och bibliotek som sociala medier – kan kanske förvåna. I debatterna framstår det ibland som att traditionell kulturjournalistik i dagspress, tv och radio har spelat ut sin roll och att sociala medier har tagit över som huvudsaklig källa till boktips. Enligt svaren i Bokbarometern verkar så emellertid inte vara fallet, åtminstone stämmer det inte överens med respondenternas egna uppfattningar om varifrån de får sina boktips. Tvärtom framstår recensioner och

Diagram 3. Hur får du huvudsakligen tag på de böcker du läser eller lyssnar på? Andel i procent

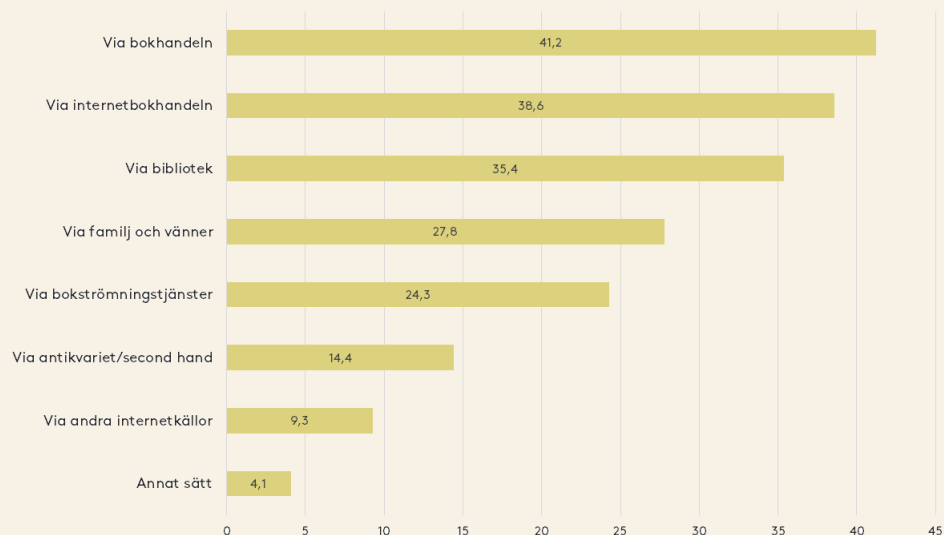

Diagram 4. Vilka är de viktigaste källorna för dig när du väljer vad du ska läsa/lyssna på? Andel i procent

kulturjournalistik som fortsatt mycket betydelsefulla för vilken litteratur som når läsare. Det är kanske inte så att en bra recension leder direkt till ett bokköp i särskilt hög utsträckning utan snarare att den samlade mediala uppmärksamheten en bok får har betydelse vid val av böcker för läsning.

Samtidigt finns det tydliga generationsklyftor. Gruppen över 65 är dem som i klart högst grad förlitar sig på recensioner och kulturjournalistik (42 procent) och bibliotek (35 procent) för sina bokval. Omvänt är de unga vuxna den enda grupp där sociala medier (34 procent) har en större betydelse för bokval än recensioner och kulturjournalistik

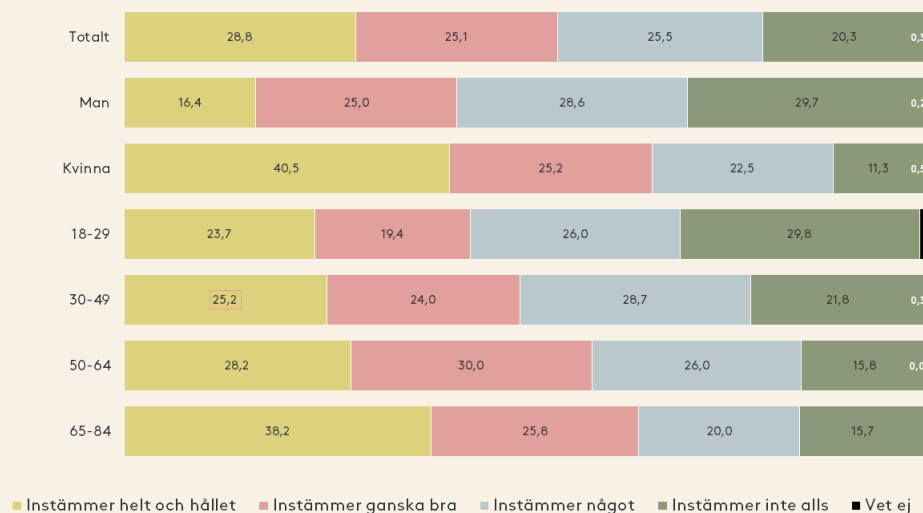
(25 procent). Detta är förmodligen delvis en effekt av genomslaget för Booktok och andra digitala plattformar för att diskutera läsning och böcker, delvis en mer allmän effekt av unga vuxnas medievanor. Gruppen 30–49-åringar sticker ut på så vis att de i högst utsträckning förlitar sig på bokströmningstjänsternas rekommendationer (23 procent).

I alla åldersgrupper liksom för både kvinnor och män finns det dock inga källor som kommer i närheten av den betydelse som vänner och bekanta har. Det är viktigt att komma ihåg att det främst är personer som står en nära – vänner, bekanta, familj – som alla människor, oavsett demografisk profil, litar på mest när det kommer till att välja vad de ska läsa.

LÄSNING SOM IDENTITET

Bokläsning är inte bara en praktik. Det är också en social företeelse och något som kan kopplas till en persons identitet eller som något som kan framstå som viktigt i livet. En fråga som ställdes i Bokbarometern var om respondenterna ansåg sig själva vara en bokläsande person. En majoritet av de tillfrågade (54 procent) ansåg att påståendet stämmer ganska bra eller helt och hållet. Omkring en femtedel av respondenterna som läser böcker i någon omfattning (20 procent) instämde däremot inte alls (se diagram 5).

Diagram 5. Hur väl instämmer du i påståendet: "Jag är en bokläsande person"? Andel i procent

Här finns dock stora skillnader på demografisk nivå. Det mest framträdande mönstret är att andelen kvinnor som identifierar sig helt och hållet som bokläsare är väsentligt högre (40 procent) än motsvarande andel män (16 procent). Omvänt identifierar sig 30 procent av männen inte alls som bokläsare. Motsvarande andel av kvinnorna är 11 procent (se diagram 5).

Det är också värt att notera att unga vuxna (18–29 år) identifierar sig som bokläsare i minst omfattning. I denna åldersgrupp angav 43 procent att påståendet stämmer ”ganska bra” eller ”helt och hållet”, men närmare en tredjedel (30 procent) instämmer inte alls. Det kan jämföras med den äldsta åldersgruppen, som identifierar sig som bokläsare i klart störst omfattning. Bland personer över 65 år svarade nästan två tredjedelar (64 procent) att de instämmer ”ganska bra” eller ”helt och hållet” på frågan om de är bokläsande personer, medan endast 16 procent inte instämmer alls (se diagram 5).

Det finns naturligtvis en stark koppling mellan praktik och identitet som förklarar utfallet ovan, eftersom kvinnor och den äldsta åldersgruppen också är de grupper som läser allra mest. Detta är dock inte den enda förklaringen. Skillnaderna i bokläsning som praktik mellan män och kvinnor är mindre än skillnaderna i synen på bokläsning som identitet. Gruppen unga vuxna läser inte annat än marginellt mindre än respondenterna mellan 30–64 år, men de identifierar sig som bokläsare i klart mindre omfattning. En anledning till just den senare diskrepansen är förmodligen att gruppen unga vuxna i högre utsträckning läser för att de måste (eftersom många av dem studerar), vilket i mindre grad kopplas till deras identitet och vad de gillar att göra (se vidare avsnittet ”Att läsa och inte läsa”).

Detta slags mönster är viktiga att synliggöra. Vad innebär det om bokläsande som identifikatorisk kraft blir starkt förknippad med ett visst kön? Och vad innebär det på sikt om dagens unga vuxna inte identifierar sig som bokläsande personer i samma utsträckning som tidigare generationer?

Det finns också respondenter som svarar till synes på tvärs mot sin egen läspraktik. Bland dem som instämmer helt och hållet med påståendet att de är bokläsande personer finns en mindre andel (18 respondenter, knappt 7 procent) som inte läser eller lyssnar mer än som mest några gånger i månaden i något format. Omvänt läser gruppen av respondenter som inte alls ser sig som bokläsande personer ändå en del, och det finns en del av denna grupp (14 procent) som läser eller

lyssnar på böcker regelbundet minst några gånger i veckan. Återigen: det kan finnas olika förklaringar till utfallet, som att läsandet är kopplat till studier eller arbete snarare än fritid och egna val.

Generellt finns det många belegg för att bokläsning som praktik och bokläsning som identitet inte alltid hänger ihop. Alla som identifierar sig som bokläsare läser inte många böcker, och tvärtom: alla som läser böcker identifierar sig inte som bokläsare. En amerikansk studie visar på liknande sätt att identifikation som läsare inte främst går att koppla till vissa beteenden utan snarare ska förstås som ett sätt att betrakta sina intressen i ett socialt sammanhang. Studien (som gällde personer under 40 år) visar till och med att många som identifierade sig som bokläsare läser mindre än de som *inte* identifierade sig som bokläsare.¹⁴

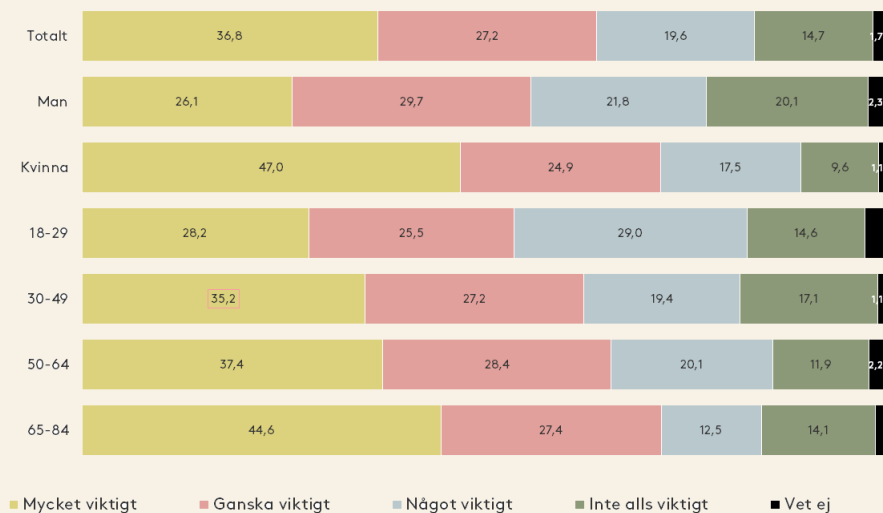
Ett annat mönster som går att utläsa från svaren i Bokbarometern är att det primärt är läsning av tryckta böcker och i någon mån ljudbokslyssning som bygger dessa läsaridentiteter. Bland de respondenter som ser sig som bokläsare helt och hållet läser nästan hälften (50 procent) tryckta böcker varje dag och ytterligare 26 procent några gånger i veckan. Den tryckta bokens identifikatoriska kraft har klart större genomslag än ljudbok och e-bok och det gäller oavsett ålder.

Att se sig själv som bokläsare hänger också ihop med att tycka att det är viktigt att läsa. Svaren på frågorna om vilka som ser sig bokläsare och vilka som tycker det är viktigt att läsa ger likartade resultat för de demografiska grupperna. Kvinnor tycker det är mycket viktigt att läsa tryckta böcker eller e-böcker i klart högre utsträckning än män (47 procent jämfört med 26 procent), medan det i den yngsta åldersgruppen är en klart lägre andel som tycker att bokläsning är ”mycket viktigt” (28 procent) jämfört med andra generationer, och särskilt jämfört med läsarna över 65 år där motsvarande andel är 45 procent (se diagram 6). Den upplevda betydelsen av att läsa hänger samman med faktiskt läsning vad gäller kön, men att de unga vuxna sticker ut i negativ mening pekar mot att bokläsning inte är lika centralt för dem som för andra generationer. För stora växlar ska inte dras på ett enstaka resultat, men det är en indikation på att bokläsningen successivt minskar i betydelse.

Generellt är det dock fler som angav att de tycker det är viktigt att läsa tryckta böcker eller e-böcker än att de själva läser mycket. Det

¹⁴ Noorda & Inman Berens 2024.

Diagram 6. Hur viktigt är det att läsa tryckta böcker eller e-böcker för dig? Andel i procent

finns en relativt stor samsyn om att det är viktigt att läsa böcker – 64 procent av de tillfrågade i Bokbarometern anser att det är viktigt eller mycket viktigt. Många verkar uppfatta bokläsning som något positivt, även om de inte själva läser i hög utsträckning. Det ska dock noteras att den ställda frågan var ”Hur viktigt är det att läsa tryckta böcker eller e-böcker för dig?”, vilket åtminstone delvis sammankopplar svaren med den egna praktiken och identiteten och inte bara med vikten av bokläsning i allmänhet.

ATT LÄSA OCH ATT INTE LÄSA

Vad som bland annat framkommit i ovanstående svar är att det finns uppenbara skillnader mellan vad man vill göra och vad man faktiskt gör. Det är lätt att vilja läsa mer utan att för den skull göra det. Men vilka drivkrafter finns det för att läsa böcker? Och vilka är de upplevda hindren för bokläsning?

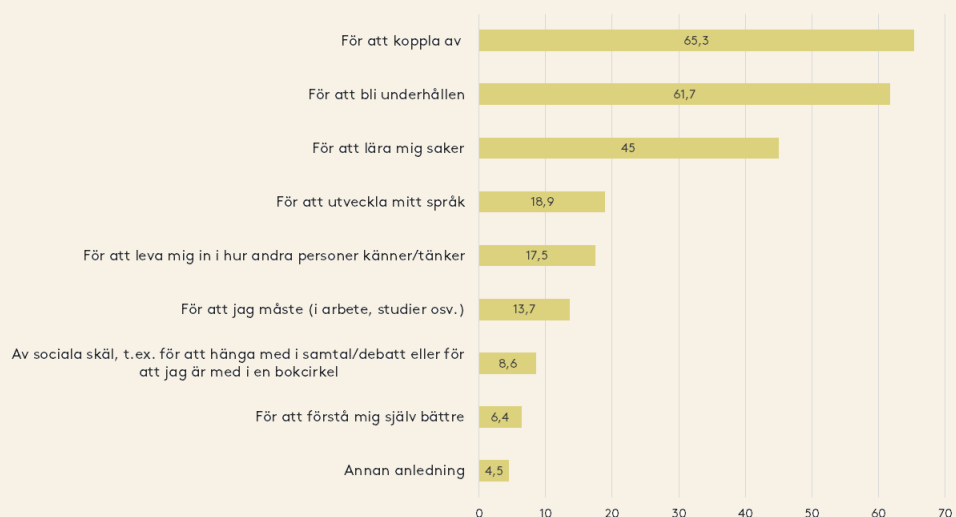
I Bokbarometern ställdes frågan ”Vilka är de viktigaste anledningar till att läsa tryckta böcker eller e-böcker för dig?” Frågan kunde besvaras med flera svar och för många varierar anledningarna beroende på situation och sammanhang. De två absolut vanligaste skälen till att läsa böcker var för att ”koppla av” och ”bli underhållen” (över 60 procent angav något av dem), vilka ligger nära varandra i karaktär. Det tredje vanligaste svaret var ”för att lära mig saker” (45 procent), vilket kan innefatta allt från en bok läst för en universitetskurs till en fackbok i

ett specifikt ämne läst för nöjes skull till skönlitteratur som utspelar sig i specifika miljöer eller kretsar kring vissa teman. Att ”utveckla mitt språk” och ”leva mig in i hur andra personer känner/tänker” angavs som centrala skäl av strax under en femtedel av respondenterna, medan tvingande skäl, sociala skäl och läsning som ett medel för att förstå sig själv bättre var mindre vanliga anledningar för att läsa böcker (se diagram 7).

Precis som i svaren på andra frågor är könsskillnader framträdande. Män läser i högre utsträckning än kvinnor för att lära sig saker (52 procent jämfört med 39 procent), medan kvinnor i högre grad än män läser för att koppla av (72 procent jämfört med 57 procent) och för att bli underhållna (66 procent jämfört med 57 procent). Resultaten hänger sannolikt samman med att män i högre grad läser facklitteratur och kvinnor i högre grad skönlitteratur och att bokläsning därmed fyller delvis olika funktioner för män och kvinnor.

När det gäller ålder angav inte oväntat den yngsta gruppen i högre utsträckning att de läser för att de måste, alltså på grund av arbete eller studier (29 procent). En intressant skillnad är också hur olika generationer ser på bokläsningens avkopplande kvaliteter. Medan skälet ”att blir underhållen” är jämnt fördelat åldersmässigt läser 50–64-åringarna i högre grad för att koppla av (72 procent), medan unga vuxna läser för avkoppling i klart lägre grad (49 procent).

Diagram 7. Vilka är de viktigaste anledningarna till att läsa tryckta böcker eller e-böcker för dig? Andel i procent

ATT VILJA LÄSA MEN INTE GÖRA DET

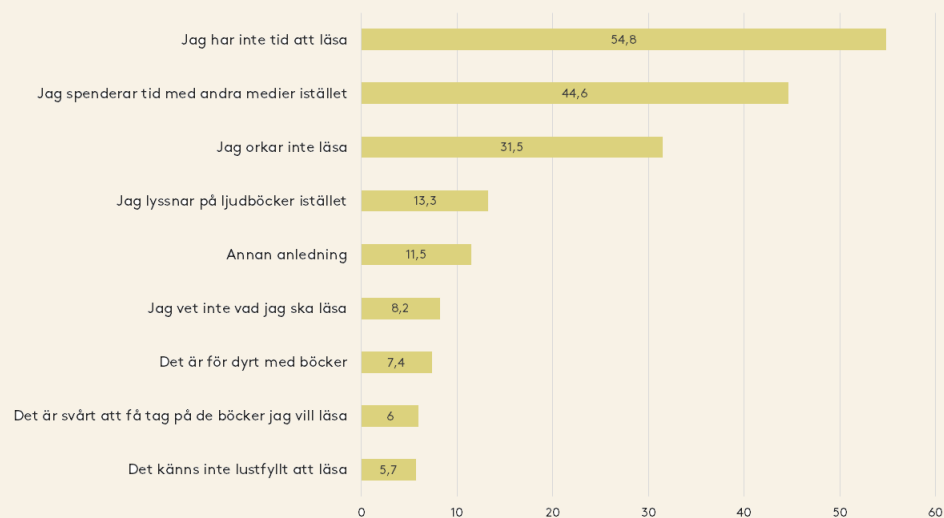
På den motsatta frågan – alltså angivna skäl till varför respondenterna *inte* läser tryckta böcker eller e-böcker oftare – är det tre anledningar som sticker ut: brist på tid (55 procent), tid spenderad med andra medier istället för böcker (45 procent) och brist på ork (32 procent) (se diagram 8). En inte särskilt långsökt tolkning är att dessa anledningar hänger samman: känslan av att inte ha tid eller att inte orka beror på att andra aktiviteter pockar på uppmärksamhet eller framstår som mer lättillgängliga. Att så pass hög andel angav att de inte orkar läsa indikerar att många inte tycker att bokläsning är särskilt avslappnande utan snarare krävande, särskilt i jämförelse med många andra medier. En mindre grupp respondenter angav att de lyssnar på ljudböcker istället för att läsa (13 procent), men det verkar alltså primärt vara andra medier i allmänhet snarare än ljudböcker specifikt som konkurrerar om människors tid för bokläsning.

Det ska också noteras vilka typer av hinder för bokläsning som får ett högst begränsat genomslag i undersökningen: att inte veta vad man ska läsa (8 procent), att böcker är dyra (7 procent) och att det är svårt att få tag på böcker (6 procent). Det är med andra ord inte praktiska hinder – att ha råd, att hitta böcker och att få tag på dem – som är en avgörande stötesten för bokläsning. Snarare att många känner sig trötta vid slutet av dagen och att andra medier då framstår som mindre krävande val.

Om resultaten bryts ned på demografisk nivå syns tydliga skillnader. Vad gäller kön är den mest markanta skillnaden att män angav att de spenderade tid med andra medier istället i klart högre omfattning (52 procent) än vad kvinnor gjorde (38 procent). Här kan dator-, tv- och mobilspelning vara en förklarande faktor.¹⁵ Vad gäller ålder sticker som vanligt de yngsta och äldsta åldersgrupperna ut, medan grupperna som täcker medelåldern befinner sig mitt emellan dessa på de flesta angivna skäl. Respondenterna över 65 år avviker från

¹⁵ I SOM-institutets undersökningar har regelbundet spelning av dator-, mobil- och tv-spel varit nästan lika stort som regelbundet bokläsning under de senaste åren (33 % spelning jämfört med 37 % läsning för år 2024) (Svenska vanor (2024), s. 24). Siffrorna är inte nedbrutna per kön, men forskning visar att män ägnar mer tid åt spelning än kvinnor, se t.ex. Ungar & medier 2023 (2023), s. 12.

Diagram 8. Vilken/vika är anledningarna till att du inte läser tryckta böcker eller e-böcker oftare? Andel i procent

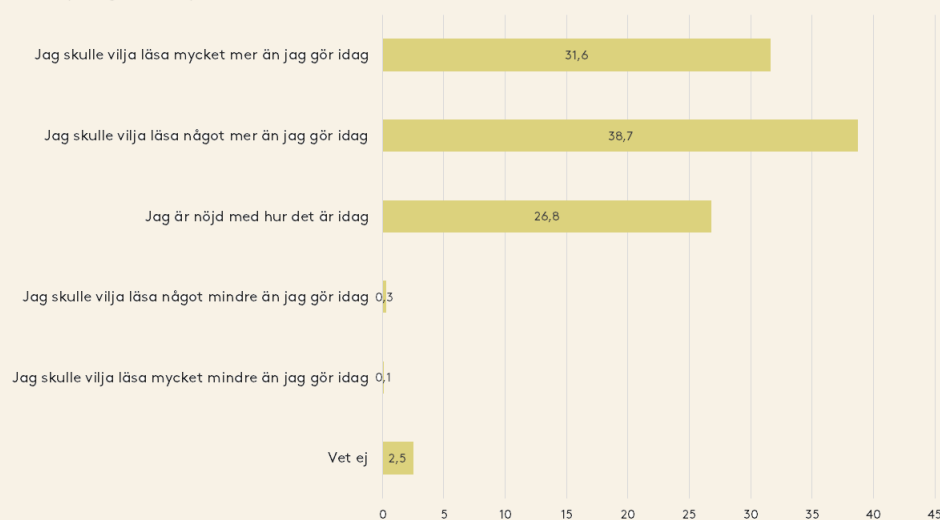
genomsnittet primärt genom att de i signifikant lägre grad angav att de inte har tid (43 procent) eller ork (21 procent) att läsa. Detta är mindre förvånande och hänger samman med att dagens pensionärer är en förhållandevis välmående och välutbildad grupp (se diskussionen i ”Översiktliga tendenser”). Att ”annan anledning” hamnar så högt (12 procent) beror också till stor del på den äldsta åldersgruppen, som i textförklaringar angett att olika former av fysiska nedsättningar, inte minst vad gäller synen, gör att de läser mindre än de önskar.

De unga vuxna avviker inte som man kanske skulle kunna tro för att de angav att de spenderar mer tid med andra medier. Istället är det två andra skäl som hindrar bokläsning som avviker signifikant för denna åldersgrupp: att de i klart högre grad än genomsnittet angav att de inte orkar läsa (44 procent) och att de inte tycker det känns lustfyllt att läsa (14 procent).

Resultaten kan relateras till svaren på frågan om man vill läsa mer eller mindre än man gör idag. Över två tredjedelar av respondenterna vill läsa antingen mer (39 procent) eller mycket mer (32 procent). I princip ingen angav att de vill läsa mindre än de gör (se diagram 9).

Resultaten gäller såväl män och kvinnor som de flesta åldersgrupper. De enda som avviker är de allra äldsta, som är mer nöjda med den läsnivå de redan har. Men allra särskilt var det de unga vuxna (18–29 år) som angav att de skulle vilja läsa mer än de gör – hela 86 procent vill läsa något mer eller mycket mer än idag. Endast 9 procent i åldersgruppen angav att de var nöjda med sin nuvarande läsmängd.

Diagram 9. När det gäller tryckta böcker eller e-böcker, vilket av följande alternativ stämmer bäst in på dig? Andel i procent

Vad som framträder är en bild där sju av tio vill läsa mer än de gör, men där de flesta samtidigt angav att de inte har tid eller ork att göra det, primärt eftersom de spenderar tid med andra medier istället. Särskilt framträdande är det här mönstret för gruppen unga vuxna: nästan ingen är nöjd med hur mycket de läser, samtidigt som många angav att de inte orkar läsa eller att det inte känns kul.

Kort sagt verkar bokläsning för många och särskilt för gruppen unga vuxna ha blivit något som är förknippat med nytta snarare än nöje. Nästan alla verkar tycka att det är bra att läsa böcker, men få läser så många böcker som de önskar (eller känner att de borde). Eftersom tendensen är som starkast i den yngsta åldersgruppen som Bokbarometern täcker är den värd att bevaka, inte minst eftersom statistik över ungdomars medievanor pekar mot att samma mönster kan komma att bli än mer framträdande för kommande generationer av vuxna läsare.¹⁶

Utvecklingen kan också relateras till debatter och politiska utspel om en pågående läskris i Sverige (vilken både kan motsägas och beläggas med denna rapport). Det satsas för närvarande mycket på att få barn och unga att läsa mer och bättre, men det är framför allt de tekniska aspekterna av läsning som färdighet som lyfts fram. I förslaget

¹⁶ I en återkommande statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning angav exempelvis 12 % av 13–16-åringarna och 14 % av 17–18-åringarna att de läste böcker eller tidningar dagligen. Samtidigt angav över hälften (51 % respektive 56 %) att de ägnar för lite tid åt läsning. (Ungar & medier 2023 (2023), s. 13.)

till ny lärarutbildning *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning* (SOU 2024:81) premieras läsfärdigheter snarare än läsoplevelser. I ett brett forskarupprop konstateras att ”förstärkning av läs- och skrivinlärning” nämns 152 gånger i utredningen. ”Barnlitteratur” nämns två gånger och båda gångerna som exempel på kursinnehåll som konkurrerar med utrymmet för utbildning i läs- och skrivutveckling. Skönlitteratur nämns inte alls.¹⁷

Eftersom de flesta människor läser böcker för att koppla av eller för att bli underhållna framstår ett ensidigt fokus på teknisk läsinlärning som en tveksam strategi för att öka bokläsningen i samhället. Som forskaruppropet konstaterar: ”Starka litteraturupplevelser är förutsättningen för att skapa engagerade och uthålliga läsare”.¹⁸ Om politiker på allvar vill skapa framtida bokläsare måste man också i de dokument som styr skolan lyfta fram och möjliggöra läsoplevelser av skönlitteratur. Annars riskerar vi i framtiden att få en kultur där alla vill eller känner att de borde läsa, men där få gör det.

¹⁷ Borsgård et al. (2025).

¹⁸ Borsgård et al. (2025).

Metod

UNDER PERIODEN 10–17 mars 2025 har Kantar Media, på uppdrag av Svenska Förläggareföreningen, genomfört 1 003 intervjuer med personer mellan 18 och 84 år. Undersökningen har gjorts som onlineintervjuer inom ramen för Kantar Medias Sifopanel. Detta är grunden för undersökningen Bokbarometern 2025. Alla anförda siffror rör respondenternas självskattningar.

Sifopanelen är en av Sveriges största paneler med ett aktivt medlemsantal på drygt 100 000. Panelen består av slumpmässigt rekryterade personer, från 16 till 84 år och är representativ för befolkningen i Sverige. Det finns ingen möjlighet till att själv gå med i Sifopanelen, så kallad självrekrytering.

Panelen är representativ i förhållande till rikets sammansättning avseende kön och region. Det finns en viss underrepresentation av de allra yngsta och äldsta målgrupperna. För att, i de fall det behövs, motverka dessa avvikelser används olika metoder när urvalen sätts samman. Med hjälp av viktning säkerställs att den insamlade datan speglar Sveriges befolkning vad gäller kön, ålder och geografisk tillhörighet.

Alla andelar som redovisas i rapporten avser viktade andelar i undersökningen Bokbarometern 2025, i brödtext avrundade till hela procenttal. Basen för hela undersökningen är alltså $n = 1\,003$, men alla diagram och återopade siffror i rapporten avser inte alla respondenter eftersom ett mindre antal (omkring 5 procent) har angett att de inte läser alls.

De demografiska variabler vi studerar i relation till bokläsning är kön

(man, kvinna), åldersgrupp (18–29 år, 30–49 år, 50–64 år, 65–84 år), högsta utbildningsnivå (grundskola eller motsvarande, gymnasium eller motsvarande, universitets- eller högskoleutbildning) och region (storstadsregion samt andra städer och bostadsorter). När vi i rapporten talar i termer av över- eller underrepresentation, snedvridning, signifikans eller ”i klart högre utsträckning” om vissa variabler och frågor avser vi alltid statistiskt säkerställda samband ($p < 0,05$).

Referenser

Berglund, Karl (2017), *Mordens marknad. Litteratursociologiska studier i det tidiga 2000-talets svenska kriminallitteratur*, Uppsala universitet

Berglund, Karl (2022), "Crime Fiction and the International Publishing Industry", *Cambridge Companion to World Crime Fiction*, red. Gulddal, Jesper, King, Stewart & Rolls, Alistair, Cambridge University Press, 25–45

Bokförsäljningsstatistiken 2024 (2025), Svenska Bokhandlareföreningen & Svenska Förläggareföreningen

Borsgård, Gustav, et al. (2025), "Läser inte lärare själva spelar läslistor noll roll", *Expressen*, 13 januari 2025

Dietz, Laura (2025), *E-books and 'Real Books'. Digital Reading and the Experience of Bookness*, Cambridge University Press

Fuller, Danielle & Rehberg Sedo, DeNel (2023), *Reading Bestsellers. Recommendation Culture and the Multimodal Reader*, Cambridge University Press

Haglund, Tuva (2024), "Enkelsängar, äkta fiendskap och oplanerade graviditeter : Bruket av troper bland Booktoks romanceläsare", *Passage*, 39:91, 99–116

Kulturbarometern i detalj. Tema litteratur och bibliotek (1997), Statens Kulturråd

Mediebarometern 2023 (2024), Nordicom, Göteborgs universitet

Määttä, Jerry, Steiner, Ann & Berglund, Karl (2022), "Inledning", *Skilda världar. Kvalitetslitteraturens villkor i Sverige idag*, Svenska Förläggareföreningen

Noorda, Rachel & Inman Berens, Kathi (2024), "Gen Z and Millennials: Contrasts in Reading Behavior and Readerly Identity", *The New Americanist*, 3:1, 47–71

Nordicom-Sveriges Mediebarometer 2018 (2019), Göteborgs universitet

Pianzola, Federico (2025), *Digital Social Reading: Sharing Fiction in the Twenty-First Century*, MIT Press

Porter, J.D. et al. (2023), "Genre Juggernaut: Taking the Measure of 'Romance' in Goodreads", *Public Books*, 10 november 2023

SOU 2024:81 (2024), *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning*

Svenska trender 1986–2024 (2024), SOM-institutet, Göteborgs universitet

Svedjedal, Johan (2020), "Läsning och lyssnande i en mångmedial tid", *Läsandets årsringar. Rapport och reflektioner om läsningens aktuella tillstånd i Sverige*, Johan Svedjedal & Anna Nordlund, Svenska Förläggareföreningen

Thelwall, Mike (2019), "Reader and Author Gender and Genre in Goodreads", *Journal of Librarianship and Information Science*, 51:2, 403–430

Ungar & medier 2023. En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning (2023), Statens medieråd

